

визначити спільні скоординовані заходи, спрямовані на профілактику професійної злочинності, підвищення ефективності протидії злочинності на території держави та за її межами.

1. Зелінський А.Ф. Корислива злочинна діяльність / Зелінський А.Ф., Коржанський М.Й. – К., 1998. – 77 с.

2. Закалюк А.П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3-х кн. / А.П. Закалюк.– К., 2007. – Кн. 2. – 712 с.

3. Бедриківський В.В. Бандитизм: соціально-правовий і кримінологічний аналіз : монографія / Бедриківський В.В., Литвинов О.М. – Х., 2009. – 164 с.

Проценко Олена Антонівна

викладач кафедри соціально-гуманітарних
дисциплін Криворізького факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

АРГОТИЗМИ У МОВЛЕННІ ЗЛОЧИНЦІВ

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю вивчення специфіки перекладу арготизмів, слів, характерних для людей, які свідомо прагнуть зробити свою мову незрозумілою для інших.

Традиції досліджувати мову як соціальне явище були закладені В. Жирмунським, О. Береговською. Досить значний внесок у проблему арготизмів зробили О. Горбач і Й. Дзендзелівський. На сучасному етапі соціальні діалекти української мови досліджують Л. Ставицька, Н. Шовгун, І. Щур та ін.

Мета дослідження – проаналізувати особливості використання арготизмів у мовленні злочинців.

Найвиразнішу групу жаргонізмів становлять ті, які побутують у молодіжному середовищі (учнівському чи студентському). Таке мовлення називають *сленгом*. До речі, запозичене з англійської мови слово *сленг* і перекладається як *жаргон*.

Різновидом жаргонізмів є *арготизми* – умовна, засекречена говірка певної групи людей, об'єднаних переважно за соціальним станом і родом занять, яка характеризується зумисним набором слів і виразів, незрозумілих для сторонніх. Це спеціальний мовний код антисоціальних елементів, для яких важливо приховати свої наміри від людей, які не належать до їхнього кола. Мова певних соціально замкнутих груп (злодіїв, волоцюг і т. д.) називається *арго* (фр. *argot* – замкнутий, недіяльний). Це засекречена, штучна мова злочинного світу, відома лише посвяченим і існуюча також лише в усній формі. Як зауважує В. Жирмунський, арго – «своєрідний пароль, за яким пізнають один одного декласовані, й потужний засіб професійної організації в умовах гострої соціальної боротьби» [5, с. 119].

Арготизми сягають корінням у далеке минуле, коли характерним було існування замкнених корпорацій ремісників, бурсаків, жебраків-лірників, злодійських угруповань тощо. Арготизми – це не лише засіб таємного спілкування певних груп людей, а й своєрідний емоційно-експресивний засіб мовного розважання. З цією метою арготизми використовували і продовжують використовувати майстри слова у художній літературі для створення відповідного колориту соціального середовища персонажів, що зумовлено темою твору і стилістичними настановами. Свідоме поєднання несполучуваних частин різних слів, їх обігрування використав ще І. Котляревський у поемі «Енеїда»: *Борців як три не поденькуєш, На моторошні засердчить; І зараз тяжом закишкуєш, І в буркоті закендюшить*. Зміст наведеного уривку такий: *Якщо три дні не поїси борцу, то на серці стане моторошно, і відчуєте тяжкість у шлунку і бурчання у животі*.

Жаргонізми (професійні, групові, вікові), сленг, арготизми перебувають поза літературною мовою (лише деякі з них поповнюють нормативний словник), і їх позначають загальним терміном соціальні діалекти, або соціальні діалектизми.

Табірний жаргон, яким користувалися люди, поставлені в особливі умови життя, відбив побут у місцях ув'язнення: *зек* (в'язень), *шмон* (обшук), *баланда* (юшка), *вишка* (розстріл), *стукач* (донощик), *стукати* (доносити), *перо* (ніж), *хаза* (хата), *хавати* (їсти) і т.д. Окремі арготизми отримують поширення за межами арго: *блатний*, *розколотися*, *шухер*, *фраєр* і т.д., але при цьому вони практично переходять у розряд просторічної лексики і в словниках даються з відповідними стилістичними позначками: «просторічне».

У XIX–XX ст. на території України надзвичайно популярними були азартні карточні ігри. В. Даль [3] зафіксував близько 120 лексем на позначення діяльності шулерів, напр.: *мельниця* – склеєна карта; *кругляк* – колода карт, складена у певному, потрібному для шулера порядку; *липок* – мазь, якою склеюють дві карти; *липкове очко* – наклеєне на карту очко, яке відпаде, якщо сильно вдарити картою; *міст* – шулерський прийом у грі; *карта підкована* – позначена карта; *карта порошкова* – карта, на якій нанесено додаткове очко, яке при потребі можна стерти; *карта чесна* – не позначена карта; *букет* – карти, які дали партнеру, складені у бажаному для шулера порядку; *коробочка* – шулерський прийом та ін. Саме в цей період серед шулерів була визначена ієрархія і кожному учаснику гри відводилася певна роль: *гравець*, *виконавець*, *майстер* – професійний шулер; *офіцер* – стриманий шулер, який вмівчасно зупинити гру; *дільці* – господарі дому, де відбувалися шулерські ігри; *іуда*, *телеграфіст* – помічник шулера, який підглядає в карти жертви і сигналізує про них партнеру; *меблі* – спільники шулера, які слугували у грі для збільшення кількості партнерів. Серед шулерів виділяли дві категорії: *гусари* – шулери, які прогулюють виграні гроші, і *паковщики* – шулери, які на виграні гроші купляють дорогоцінні речі, нерухомість, тобто пакуються. Кожній категорії був притаманний особливий характер гри, напр.: шулери-паковщики катають вполовину – виграють у жертви усі гроші, а потім нада-

ють можливість половину виграти, щоб створити ілюзію чесної гри.

Жаргонізми ще більшою мірою, ніж арготизми, виділяються вульгарним забарвленням. Проте їх лексична недосконалість пояснюється не тільки стилістичною зниженістю, але і розмитим, неточним значенням. Смыслова структура більшості жаргонних слів варіюється залежно від контексту. Наприклад, дієслово *вимарити* може означати «відпочивати», «дрімати», «спати»; прикметник *залізний* має значення «надійний», «цінний», «прекрасний», «вірний» і т. д. Тому вживання жаргонізмів робить мову не тільки грубою, непристойною, але і недбалою, нечіткою.

Виникнення і поширення жаргонізмів і арготизмів справедливо оцінюється як негативне явище у розвитку національної мови. Тому мовна політика полягає у відмові від їх використання. Однак письменники і публіцисти вправі звертатися і до цих словникових пластів у пошуках реалістичних фарб при описі відповідних сторін нашої дійсності.

Відомі злодійське, картярське, жебрацьке арго. Ось як Г. Хоткевич відтворив розповідь жебрака (у дужках подано переклади арготизмів): Розказував, як він попав раз на вечорниці... – А там самі терпелюки (парубки) та каравони (дівчата). Покурдав (пограв) я їм, що знав, іду вже з хати, коли якась скелиха (сука) й обзивається: “Чи не дати вам, діду, мукаці?” – “Оце, дума, клево (добре)! Годі сухмаї кусморити (сухарі гризти), хоч ставреників накурляю (вареників наварю)...” В українському жебрацькому й лірницькому арго вживалися такі слова, як дулясник (вогонь), макохтій (місяць), кунсо (хліб), камуша (шапка), обоки (чоботи), морзуля (цибуля). В умовному мовленні сучасних злочинців вживаються такі слова, як гранд-отель (велика тюрма), опричник (працівник органів безпеки), бугор (високопоставлений чиновник), діряве військо (жінки), жорж (шахрай), гризун (жебрак), антрацит (кокаїн), антрамент (кріплене вино), вашингтон (сто доларів однією купюрою), грязний (російський рубль), граматика (акордеон) тощо. Політична система СРСР з її ГУЛАГом, де відбували покарання мільйони людей, значна частина яких перебувала там без вини, спричинила те, що табірна лексика широко входила в мову загалом. Такі слова, як зона, зек, стукач, розколовся, зав'язати, шестірка тощо стали загальноживаними. Отже, арго, як тип мовлення, виробив риси, які відрізняють його, з одного боку, від таємних кодів, що виконують лише конспіративну функцію, а з іншого – від суто експресивного жаргону і сленгу [1, с. 10].

Ще великий психолог А.Ф. Лазурський у своїх працях підкреслював, що викривлений розвиток людської особистості пов'язаний не з відсутністю чи недостатністю тих чи інших психічних якостей (розуму, волі, емоцій), а більшою мірою з невідповідністю між особливостями психіки і тими зовнішніми умовами, в яких відбувається розвиток людини. Злочинці відрізняються від законотворчих людей не "злочинними рисами" їх психіки, а тими негативними рисами характеру, тою спрямованістю особистості, які склалися в умовах їх життя, навчання і діяльності. Для злочинця характерні агресивність у поведінці та імпульсивність у діях, відчуженість від суспільних цінностей і

духовної культури, високий рівень тривожності і невпевненості у собі. Усі ці риси формуються в рамках індивідуального буття, а також біологічно зумовлених особливостей. Особистісні якості людини, які проявляються в злочинному діянні, – свідчення її морально-психологічних недоліків (жорстокість, соціальний негативізм, жадібність та ін.). Причини злочинної поведінки закладені в особистості злочинця, для того щоб їх зрозуміти, необхідно вивчити цю особистість, виявити ті зовнішні соціальні явища та процеси, які сформували її криміногенні риси. Саму ж злочинну поведінку та форми спілкування потрібно вивчати не тільки для запобігання чи присікання, але й для розуміння її причин.

1. Бондалетов В.Д. Условно-профессиональные языки русских ремесленников и торговцев : автореф. дис. на соискание уч. степени докт. филол. наук : спец. 10.02.01 «Русский язык» / В.Д. Бондалетов. – Л., 1966. – 20 с.

2. Горбач О. Лексика наших картярів і шахістів / О. Горбач // Вільне слово. – Торонто, Онт. – Канада, 1960. – С. 22–32.

3. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка : соврем. версия / В.И. Даль. – М. : ЕКСМО, 1999. – 735 с.

4. Дзендзелівський Й.О. Арго волинських лірників / Й.О. Дзендзелівський // Українське і слов'янське мовознавство : зб. праць. – Львів, 1996. – С. 310–349.

5. Жирмунский В.М. Проблемы социальной диалектологии / В.М. Жирмунский // Изв. АН СССР. Сер. лит. и яз. – М., 1964. – Т. 23. – Вып. 2. – С. 99–112.

6. Ставицька Л. Проблеми вивчення жаргонної лексики. Соціолінгвістичний аспект / Л. Ставицька // Українська мова. – 2001. – № 1. – С. 55–68.

7. Толковый словарь русского языка : в 4-х т. / под ред. Д.Н. Ушакова. – М., 1935. – Т. 1–2.

Смоляк Юлія Сергіївна

ад'юнкт кафедри кримінального права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ІНТЕРНЕТ ТА СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК ЗАСІБ ДЛЯ СХИЛЯННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ ДО ВЖИВАННЯ ОДУРМАНЮЮЧИХ ЗАСОБІВ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ

На сьогодні жодна людина не уявляє своє життя без Інтернету, в тому числі без соціальних мереж, які відіграють важливу роль у житті людини. Ця проблема зумовлюється тим, що Інтернет, як невід'ємна частина буденного життя у сучасному суспільстві, має як позитивний, так і негативний вплив на психіку людини та на психіку дитини зокрема. Кожна друга людина має свою сторінку в одній, а подекуди у декількох соціальних мережах, які використовує для різних цілей (наприклад: пошук друзів, однокласників, колег, знайомих; обмін інформацією; придбання/продаж речей/засобів у Інтернет-магазинах; пошук роботи та ін.).